

Данко Поповић: Књига о Милутину

Приредио: □ *Драгослав Павков*

Сећам се ко да је јуче било – звони са свих страна, а људи, дабоме, знају да се тако не дозивље на молитве и покајања, него се у рат позива.

Чујеш ли ти ово Милутине? – приђе ми мајка. Квржи прсте и вата се за реклу, гужва је. Знам како је њој кад чује звоњаву, два су јој сина – да кажем, моја два брата погинула у прошлим ратовима, у турском и бугарском, а отац нам је – што би се рекло, њен човек – погинуо у Бугарској, на Сливници.

Чујем бре – велим јој – нисам глув.

Па шта чекаш, видиш да људи одлазе школи.

Е, ту сам слику запамтио: Моја мајка, са мерицом у рукама, стоји пред шталом и гледа за мном, а говеда зарикала, да л' од оне звоњаве, да л'стока нешто предосећа – не знам. Знам да ми беше тешко.

Одо' ја школи, а тамо – шта да кажем... Учионица пуна свршити људи, искупили се

дабоме, да нам учитељ објасни шта се ово догађа, зашто опет морамо у рат.

Како не отвористе врата, погушићете се – велим ја. Пригрејало сунце, летњи дан, базде опанци и тежина, зној; осећа се на шталу и оборе. А учитељ држи штапић и показује Сарајево на карти. Чисто се радује. И фали Младобосанце. Они су учинили своје, узлетели у небо као мученици. Бацили бомбе, каже, убили швапског принца и његову жену.

Василије седи и гледа ме искоса, ко вели: Чујеш ли ти учу како презвоњава?

Ласно је убити једног принца и жену, ама рат се не добија убијањем принчева и жена – мислим се.

Интересује мене шта ће сада да буде – мисле ли и остали Босанци за тим младим Босанцима, оће ли дићи какву буну или устанак? Није нама до њиховог узлетања у небо, ни досад се није у мученицима оскудевало. Нама, богати, помоћ треба. Оће ли они уз нас против Шваба? – Одманем ја вако главом. Нису ми ту чиста посла. Не волим да се Босанци напразно јуначе, да убијају принчеве и жене, а после – гузицу у страну па наша сељачија данак да плаћа. Па је л' тако? Ако си Србин и сељак, ниси стока, не волиш да те неко прави лудим.

А учитељ тера своје. Тамо, вели, у Босни и по другим крајевима де живе наша браћа Јужни Словени, устанак само што није плануо.

Из твојих уста у божије уши учо – изађем ја напоље, не верујем ни у каке Словене, а нећу ни да се кавжим са учитељом пред народом.

Тешко ти бре, да те у рат увлаче како коме прасне ћеф. Увуку те у нешто што не разумеш. Богами. Слушо сам ја и отпре оне наше школце. Дођи преколета на ферије па се распричају о ослобађању сви кртајева где живе наша браћа... Чујеш наша браћа, а моја браћа изгинула због неке „наше браће“.

Сећам се једном о Великој Госпођини, пред општином – распричао се Велибор Ровић. Онако дугачак, припо се на један камен па везели везе. Ослободили смо, каже, Македонију. И стару Србију, победили смо на Куманову и на Брегалници, сад ћемо да се окренемо нашој браћи у Босни, у Ерцеговини и у Далмацији.

Па добро Веливоре, а колико ће то да кошта? – јави се Чедољуб Петровић, био онда још жив. Оће ли нам чељад бити бројнија и веселија? Коју смо вајду ми имали од дојакошњих ратовања?

Не ради се о вашим амбарима и шталама, кошевима и торовима, о уједињењу се ради – дрзак, богати Велобор, дрзак, а нема га шака јада, дугачак к'о претка. И болестан. Јектика само што га није начисто појела, ал ето, оће и он да одређује судбину земље и народа.

Одем кући а није ми лакше. Мучи сумња, сикирација. Чисто смешно, сељак си, а мучи те сумња због неких Словена и неки устанака. Ал опет, о рату је реч, о кожи се ради, о главуци.

Тумарам подрумом и пијем, не кријем. И псујем, што да не псујем. И краља и владу. И Гаврила Принципа.

Не грешу душу Милутине – моја мајка Гвозденија иде за мном, крсти се, мисли ваљда да је и тај Гаврило неки великомученик и светац.

Мајка ми певца испекла да понесем, по обичају, ко да ћу на свадбу, а три сам дана косио на сирћету и перју белог лука – ал ајд, кад је таки обичај да Србин добро једе кад у рат и у смрт полази.

Облачим нове чакшире, сукнене, а жао ми. Последње су – двоје сам у прошлим ратовима подерао. Гуњ нећу да облачим, нов је, и једини – црквени, стајаћи, зашто да га сатирем по рововима. А жена ко жена, не жали га, каже: Милутине, може се десити, не дај боже, да погинеш, па нека се види да си био домаћин човек.

Баш зато га и не би носио – кажем жени – зато што могу да погинем.

Рачунам, ако погинем неко ће јој за тај гуњ косити и жито везивати – ал њој не вреди говорити, наумила па не да. Облачи ме ко да ћу у народну песмарицу, све ново и најлепше трпа на ме.

Немој жено претеривати – кажем јој – само двоје гаће и двоје вунене чарапе стави у торбу, то је човеку ратнику довољно. Ако нема среће, не могу ми ни кожне чакшире помоћи. Рукујем се са женом и мајком. Ударим сокаком у село.

На све стране одлеже дерњава. Кад се пре изопијаше толики људи? Зашто певају и плаше голубове, што се сад јуначе, рано је!?

Урошевића кафана – препуна. Пије се с ногу. Све плаћају Урошевићи. Они пију и најгласније певају, они највише и псују и песмама прете Шваби. Није им ни тешко, они су одувек највише песама знали и певали, а многе су и сами срочили; већ су и о Апису и другима певали, и о Гаврилу Принципу... Они ће да певају – други ће да гину.

Ајде Милутине да пијемо и певамо, - Перо Урошевић, узо чашу и налива ми ракију – земан је земља да се брани.

Ајте ви Урошевићи са мном да ратујемо. Мени је ово трећи рат, а теби Перо, и твом брату Јефти није ни први – кажем. Зна то и он добро, него неће Урошевићи белу торбу да прте. Два месеца они под оружјем парадирају окићени значкама ко комите, ал неће тамо где се гаће кржаве, него певањем и дерњавом показују властима колико воле краља и Српство. Таки су били и у прошлим ратовима. Њини синови су и сад по командама и позадини а туђу децу наливају да се пијана дерњају и певају кад би требала да плачу.